

TVORIVÁ TRIEDA – VYUŽITIE TÉMY KORONAVÍRUSU K DOSIAHNUTIU KLÍČOVÝCH KOMPETENCIÍ VO VZDELÁVANÍ

CREATIVE CLASS – USING THE TOPIC OF CORONAVIRUS TO ACHIEVEMENT KEY COMPETENCES IN EDUCATION

MÁRIA NOGOVÁ

Abstrakt: Od marca sú školy zatvorené, učitelia hľadajú možnosti vzdelávanie na diaľku. V príspevku uvádzame návod využitia témy koronavírusu k dosiahnutiu kľúčových kompetencií žiakov, ktorí nemajú informácie o pandémii a následne sa u nich objavuje strach a úzkosť. Tie bránia pochopeniu obsahu vzdelávania, ktorý nie je súčasťou ich života. Majú veľa otázok týkajúcich sa pandémie, hľadajú na ne odpovede. Správne formulované aktivity, úlohy im pomôžu súčasnú situáciu pochopiť. Uvádzame návrhy na kľúčové kompetencie Európskej komisie, ale aj návrhy Kena Robinsona, ktoré sa týkajú tvorivej triedy. V závere ponúkame námety na vytvorenie žiackeho portfólia.

Abstract: Schools have been closed since March, and teachers are searching for distance learning opportunities. In this article, we provide guidance on using the topic of coronavirus to achieve the key competencies of pupils who do not have information about the pandemic and subsequently develop fear and anxiety. Which are hindering the understanding of educational content that is not part of their lives. They have many questions about the pandemic, they are looking for answers. Properly formulated activities, tasks will help them understand the current situation. We present proposals for key competences of the European Commission, but also proposals by Ken Robinson concerning the creative class. Finally, we offer ideas for creating a pupil's portfolio.

Pre priblíženie situácie opisujúcej pocity frustrácie z pandémie použijeme **metaforu slona a mačky**. Metafora ukazuje, ako naše životy často riadi strach z nevedomosti. *Slon je napadnutý domácou mačkou. Je fustrovaný a snaží sa jej vyhnúť,*

spadne z útesu a zomrie. Takto metaforicky opisuje profesor epidemiológie John Ioannidis zo Stanfordskej univerzity panickú reakciu, ktorú vyvolala pandémia COVID-19.

Najväčší strach vzniká z nevedomosti. Svojho nepriateľa dobre nepoznáme. V čase mimoriadnych opatrení učitelia hľadajú vlastný spôsob, ako sa so situáciou vyrovať. Je to veľká výzva pre celú spoločnosť. Žiaci žijú život, kde nepriateľ je neviditeľný, preto zákonite prichádza strach z nepoznaného. Miera poznania problému je u jednotlivých ľudí rôzna. Základom vzdelávania je viesť žiakov k tomu, že síce nevieme, aká bude budúcnosť, ale vieme, že budeme musieť čeliť výzvam, ktoré nám budúcnosť pripraví. Situácia sa môže kedykoľvek zopakovať a nemyslíme len druhú vlnu pandémie. Môžu prísť ďalšie podobné pandémie, o ktorých ešte nevieme. Správnymi aktivitami a úlohami prostredníctvom poznania koronavírusu možno rozvíjať kompetencie žiakov v mnohých oblastiach a možno využiť každý vyučovací predmet. **Rozvíjanie kľúčových kompetencií sa neviaže na predmet, nemá obsah, možno ho ľubovoľne využiť.**

Ako vníma spoločnosť vedu? Prieskum a východiská

Využitie situácie v prospech vzdelanosti obyvateľstva v téme pandémie ukázal prieskum, ktorý realizovalo Centrum spoločenských a psychologických vied SAV a predmetom prieskumu bola otázka - **Ako vníma spoločnosť vedu?**

Na základe výsledkov konštatovali, že pandémia koronavírusu pozitívne zmenila vnímanie vedy v spoločnosti. Prieskum realizovali v roku 2017 a v roku 2020 v čase pandémie.

Počet ľudí, ktorí majú najvyššiu dôveru vo vedu, stúpol o 9,1 % a počet ľudí

s najnižšou dôverou klesol o 7,1 % oproti podobnému prieskumu. Pri dôkladnejšej analýze sa ukázalo, že nárast nastal vďaka jednej téze - Antibiotiká zabíjajú vírusy aj baktérie. V porovnaní so 46 % ľudí, ktorí na ňu odpovedali správne v roku 2017, dnes na ňu správne odpovedalo až 75 % ľudí. Zdá sa, že: „...súčasná situácia pomohla ľuďom pochopiť rozdiel medzi vírusovými a bakteriálnymi ochoreniami. Na druhej strane, ako vidno aj z našich dát, viac poznatkov nejde nevyhnutne ruka v ruku s väčšou schopnosťou kriticky interpretovať vedecké dôkazy“ (Čavojová, in Hucáková, 2020).

Pocity ohrozenia spúšťajú rôzne obranné mechanizmy, ktorých cieľom je zvýšiť subjektívny pocit kontroly, znížiť úzkosť či nájsť konkrétneho vinníka.

Ďalšou témou výskumu bolo pozrieť sa na **pocity bezmocnosti a obavy z ochorenia COVID-19**, ale aj z budúcnosti „Medzi takéto obranné mechanizmy patrí aj hľadanie zmyslu v aktuálnych udalostiach prostredníctvom vytvárania konšpiračných teórií o vzniku, šírení či liečbe nového koronavírusu“ (Čavojová, in Hucáková, 2020). Podľa V. Čavojovej **ľudia s vyššou prežívanou úzkosťou a bezmocnosťou prijímali viac konšpirácií.**

Vedecká gramotnosť nie je dôležitá len pre tých, ktorí sa chcú venovať vede. Udalosti posledných mesiacov a týždňov ukazujú, ako dôležité je rozumieť výsledkom vedeckého bádania, aby sme mohli robiť zodpovedné rozhodnutia, ktoré sa nás bytostne dotýkajú. V porovnaní s rokom

2017 dokázali ľudia odpovedať v priemere o pol boda lepšie na otázky týkajúce sa všeobecného vedeckého rozhľadu. Ukázalo sa, že ľudia v súčasnosti odpovedali správne na témy, ktorými žijú a **získajú lepšie vedomosti, zručnosti, ak riešia úlohy, ktoré sa ich bytostne dotýkajú.**

O nízkej vedeckej gramotnosti žiakov hovoria každoročne podpriemerné výsledky v medzinárodnom testovaní PISA. Ukázalo sa, že žiaci nechápu vedecké princípy, aj keď majú dostatok samotných vedomostí.

Ak chceme v súčasnosti u žiakov zlepšiť ich vedomosti, zručnosti a rozvíjať u nich schopnosť tieto poznatky využiť, je dôležité, aby sme využili tému pandémie, pretože ju aktuálne zažívajú. S novými pojmami ako pandémia, vírus, koronavírus, kĺzavý medián, exponenciálny graf, reprodukčné číslo sa stretávajú každý deň. Téma koronavírusu sa objavuje v médiách, v novinách, na internete, stále sa o nej hovorí doma. Je súčasťou života a aj žiaci hľadajú spôsob, ako sa s danou situáciou vyrovnáť a majú šancu lepšie pochopiť aj význam vedy a vzdelania. Strach, ktorý sa na nich preniesol, osobný kontakt so spolužiakmi, s učiteľmi, potreba s niekým sa porozprávať o svojich pocitoch, zodpovedať na otázky, to všetko môže pomôcť aj k väčšej samostatnosti, empatii a lepšej zručnosti pri používaní online technológií na vzdelávanie.

Úlohou učiteľa je previesť ich obdobím pandémie, aby získali objektívne informácie, zručnosti a správne postoje tak, aby v budúcnosti boli na podobné situácie pripravení.

Vzdelávanie v čase pandémie v iných štátoch

Andreas Schleicher, riaditeľ pre Vzdelávanie a zručnosti v rámci OECD vidí **v kríze príležitosť na prehodnotenie vzdelávania.** „Trvať na zachovaní normatívneho prístupu k učeniu nám v tejto kríze nepomôže. Situácia si od učiteľov žiada nielen nahrádzanie hodín cez iné sprostredkovacie médiá, ale tiež úplne nové reakcie na to, čo sa ľudia učia, ako sa učia, kde a tiež kedy“ (Schleicher, 2020).

Školy a učitelia by podľa neho nemali byť systémom na doručovanie vzdelávania a učitelia by mali mať väčšiu možnosť rozhodovať čo a ako budú učiť.

Žiadna krajina nemala pripravený krízový vzdelávací systém. Koronavírusová pandémia nám dáva príležitosť zažiť nové spôsoby, akými sa vzdelávanie v budúcnosti bude uberať. Žiaci majú veľa otázok, chcú vedieť prečo, kedy, dokedy, ako je to možné, čo sa stane. Je veľmi dôležité s nimi komunikovať, vedieť im pomáhať nájsť odpovede na ich otázky. Zároveň však musíme brať do úvahy, že veľa žiakov nemá prístup k online vzdelávaniu, ani k počítaču, preto musíme hľadať aj také možnosti, ako naďalej viesť žiakov aj bez počítača.

Kľúčové kompetencie podľa Európskeho referenčného rámca

Kľúčové kompetencie sú použiteľné na ľubovoľný obsah. Mať kompetenciu znamená, že človek disponuje súborom vzájomne prepojených vedomostí, zručností, schopností a postojov, ktorý mu umožňuje úspešne zvládnuť rôzne životné (osobné, pracovné, sociálne) situácie.

Európska komisia prijala odporúčanie, aby členské štáty podporovali právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie a zabezpečili tak príležitosti pre všetkých, aby si mohli rozvíjať kľúčové kompetencie. V roku 2018 predstavila dokument **Kľúčové kompetencie pre celoživotné vzdelávanie – európsky referenčný rámec**, podľa ktorého všetky kľúčové kompetencie sa považujú za rovnako dôležité. Každá z nich prispieva k úspešnému životu v spoločnosti. Kompetencie možno využívať v mnohých rôznych súvislostiach a rozličných kombináciách. Prekrývajú sa a nadväzujú na seba. Aspekty, ktoré sú podstatné v jednej oblasti, zvyčajne podporujú kompetencie aj v ďalšej oblasti. V kľúčových kompetenciách sú zakotvené zručnosti, ako sú *kritické myslenie, riešenie problémov, tímová práca, komunikačné a vyjednávacíe zručnosti, analytické zručnosti, tvorivosť a medzikultúrne zručnosti*.

Referenčný rámec stanovuje osem kľúčových kompetencií: *gramotnosť; viacjazyčnosť; matematická kompetencia a kompetencia vo vede, v technológii a inžinierstve; digitálna kompetencia;*

osobná a sociálna kompetencia a schopnosť učiť sa; občianska kompetencia; podnikateľská kompetencia; kompetencia v oblasti kultúrneho povedomia a prejavu.

Kľúčové kompetencie podľa Kena Robinsona - 8 C

Uznávaný pedagóg Ken Robinson v príspevkoch opisuje **novú triedu, ktorá je založená na tvorivosti**. Na základe svojich zistení a výskumov tvorivosti sformuloval **8 kompetencií – 8 C**. Cieľom vzdelávania je, aby sa žiaci naučili rozumieť situácii, poznali nebezpečenstvo, ktoré im hrozí, mali potrebné vedomosti ako sa chrániť, vedeli viesť svoj život tak, aby všetky získané vedomosti vedeli realizovať v svojom živote. 8 kompetencií rozvíja tvorivosť a vedie k zmysluplnému učeniu sa (*Weller, Ch. 2015*).

Zvedavosť (curiosity) – formulovanie otázok

Žiaci majú veľa otázok, chcú vedieť, prečo vznikla pandémia, čo je to vírus, ako je nebezpečný pre nich, pre ich blízkych, prečo sa musia chrániť rúškom a nemôžu chodiť von. Ak dokážeme odpovedať na ich otázky a zvoliť správne úlohy, zistíme, že žiaci majú nielen výborné vedomosti a zručnosti o tejto téme, ale zároveň si rozvíjajú aj kompetencie dané v Štátnom alebo školskom vzdelávacom programe.

Pýtajme sa žiakov čo najviac. Schopnosť klásť otázky je veľmi dôležitá kompetencia. Podporujme ich zvedavosť, dovoľme im sformulovať čo najviac otázok.

Príklady otázok:

Prečo sa choroba volá COVID? Čo je to vírus? Je viac druhov vírusov? Ako vznikajú vírusy? V čom je rozdiel medzi vírusom a baktériou? Môže žiť vírus bez baktérie? Ako sa vírus rozmnožuje? Je vo vzduchu jeden vírus alebo je ich celé mračno? Ako sa môže vírus šíriť? Môžem sa pred ním chrániť? Prečo je vírus nebezpečný? Ako je možné, že je taký malý a neviditeľný? Prečo sa bojíme vírusov, sú aj iné vírusy okrem koronavírusu? Čo je to kľzavý medián? Ako vedci prišli na to, ako sa dá testovať koronavírus? Prečo choroba vznikla v Číne? Čo spôsobilo, že sa tak rýchlo rozšírila do celého sveta? Ak človek vydýchne alebo vykašle vírus, je jeden alebo je ich viac? Prečo je ťažké vyrobiť liek alebo vakcínu? Prečo sú starší ľudia viac ohrození? Čo je inkubačná doba? Môžem aj ja získať koronavírus? Pomôže zničiť vírus vakcína? Ako odborníci prišli na to, že treba mať dva metre odstup? Môže rúško chrániť pred nákazou? Ako to vyzerá v lietadle, keď je tam jeden nakazený? Čo niektoré krajiny urobili dobre a niektoré zle? Aké je percento nakazených v Spojenom kráľovstve? Aké je v Slovenskej republike? Ako sa menil počet nakazených? Prečo v Taliansku a v Španielsku bolo najviac nakazených? Môže to súvisieť s ich kultúrou? Čo je to kolektívna imunita? Akú stratégiu na zvládanie malo Švédsko?

Tvorivosť (creativity) - hľadanie riešení a vytváranie vlastného riešenia

Na množstvo otázok môžu nájsť žiaci odpoveď, vytvoriť si vlastné námety, úlohy. Úlohou učiteľa je viesť ich, ako pracovať so zdrojmi. Podporujeme ich

v tvorivosti. Podľa veku žiakov niekto môže vytvoriť len poster, niekto môže navrhnúť zavedenie pravidiel správania sa na verejnosti, starší žiaci môžu navrhnúť zlepšenie situácie v ich regióne. Námety môžu byť jednoduchšie, ale aj zložitejšie, ktoré ich podporia v tom, že sa téme môžu venovať aj v budúcnosti. Je to jedna z dôležitých etáp v živote každého človeka, ktorá nás ovplyvní aj do budúcnosti. Podporujeme ich nápady, vedme ich k tomu, aby videli aj výsledky svojej práce. **Je dôležité aby sa objavovanie, tvorivosť stala ich vášňou.** Ak človek to, čo robí, robí rád v zmysle **flow** (Csikszentmihályi), dokáže vytvoriť veľké veci. Zadávanie úloh tak, aby mohli žiaci na ne tvorivo reagovať, musí byť komplexné. Žiaci musia mať dostatočný čas na porozmýšľanie a vidieť význam v súčasnom svete.

Príklady úloh:

- *Vývoj pandémie ukazuje, že na dovolenku v zahraničí môžu ľudia zabudnúť a odporúčajú sa dovolenky na Slovensku z dvoch dôvodov. Situácia na Slovensku je priaznivejšia ako na hraniciach, letiskách alebo v iných destináciách a mnohé hotely, rekreačné zariadenia zatvorením prišli o prácu a letnú sezónou strávenú doma im straty možno nahradiť. **Vytvorte návrh, ktoré miesta na Slovenku by ste odporúčali pre letnú dovolenku.** Vytvorte poz-vánku a opíšte, prečo by ste ich odporúčali. Môžu to byť mestá, hrady, prírodné zaujímavosti. Vytvorené materiály môžu slúžiť ako propagácia a byť*

- zverejnené na webovej stránke školy.
- Modelová situácia pre triedu: Vytvorte cestovnú kanceláriu a vytvorte katalóg najzaujímavejších miest na Slovenku, napríklad **10 TOP miest na Slovenku, ktoré odporúčate navštíviť.**
  - Určite sídlo, v ktorom žijete ako zaujímavé a vhodné aj pre poznanie turistami. **Vytvorte prezentáciu zaujímavostí a miest, kam by ste pozvali návštevníkov z iných častí Slovenska. Umiestnite ho na webovú stránku alebo pošlite do regionálnych novín.**
  - **Vytvorte poster alebo plagát o tom, ako sa chrániť pred koronavírusom.** Môžete ho ponúknuť v obchode vo vašom sídle alebo niekde na nástenke, alebo vo vchode.
  - Ako sa koronavírus mohol tak rýchlo rozšíriť z Číny do sveta? Pozrite sa do mapy sveta, vyhľadajte Čínu a **vytvorte prezentáciu o tom, ako sa vírus šíril. Využite k tomu mapu leteckých liniek** a predstavte si, že lietadlá leteli z Wu-chanu do iných miest vo svete a na palube mali nevítaného pasažiera. Za koľko hodín z Číny (Wu-chan) sa pasažier dostal do Talianska, USA, Brazílie? Zakreslite na mape trasy lietadiel z Číny do iných častí sveta.
  - **Výsledky nakazených ukazujú, že v severnom Taliansku je menej nakazených ako v južnej časti Talianska. Vysvetlite prečo.** Zistite informácie o mestách v severnom a v južnom Taliansku. Aké je zameranie ich hospodárstva, spoločenského a kultúrneho života?
  - Sledovanie exponenciálnych kriviek a porovnávanie počtu nákazy či úmrtnosti jednotlivých štátov sa za posledné mesiace stalo pravidelnou aktivitou veľkej časti našej populácie. **Sledujte niekoľko dní za sebou počty nakazených a vyliečených. Z údajov vytvorte tabuľku a graf.** Ak máte údaje o Slovensku, vytvorte kartodiagram, v ktorom bude uvedená mapa aj údaje. Ste redaktorom vášho školského časopisu a vašou úlohou je napísať článok o koronakríze.
  - Pre deti vyšla kniha – Rozprávanie o koronavírusu. V úvode knihy sa píše: „Čo to kreslíš, miláčik? Je čas ísť spať“, hovorí mama. „Kreslím koronavírus“, odpovie Viola, „Hm...koronavírus nie je až taký veľký“, usmeje sa mama. „Naozaj? Tak prečo sa ho každý tak bojí?“ Na základe tejto knihy **vytvorte vlastný príbeh alebo rozprávku, ktorou by ste zaujali mladších súrodencov alebo mladších žiakov.**
  - Pre znázornenie rozšírenia nákazy sa používajú mapy. Geograficky gramotní ľudia vedia podľa mapy určiť polohy jednotlivých štátov vo svete. **Porovnajte údaje a zaznačte do mapy, ako sa šírila pandémia v čase v rôznych častiach sveta. Kde sa jednotlivé štáty nachádzajú?**
  - **Vytvorte scenár filmu o koronavírusu.** Pokračujete v scenári: „Pondelkové ráno. Ľudia v meste, ktorí žijú svoj uponáhľaný život, žiaci idú do školy, sú znudení, učitelia zúfalí, že sa žiakom nechce učiť. Poobede sa

ponáhľajú ľudia na nákupy, vidieť preplnené obchodné domy. Život plynie veľmi rýchlo. Utorok rovnaký ako pondelok. Nič nenasvedčuje tomu, že by sa to malo výrazne zmeniť. V ďalšej časti filmu sa ľudia dozvedajú, že sa v Ázii šíri nový druh chrípky a ľudia začínajú zomierať. Vidieť v televízii prvých zdravotníkov oblečených v ochranných odevoch. Zdá sa ti, že sa ťa to netýka, je to ďaleko. Film sa posúva ďalej a prechádza do Benátok. V Benátkach žije svojim životom tradičný karneval. Vidieť, že je tu menej ľudí ako po iné roky. Na námestí sv. Marka sa fotia turisti aj zo Slovenska. A to nevedia, že niekde číha nepriateľ, neviditeľný guľatý, ktorého si turisti dovezú domov. Okrem magnetiek si domov nesú aj ďalší suveníry. Na Slovenku sa stretnú so svojimi známymi, rodinou a domov donesený suvenír začína účinkovať. Ešte chvíľu pozeráš film a myslíš si, ako dobre, že nie som v tom filme hlavným hrdinom. Ale odrazu si uvedomíš, že tento film je vlastne skutočnosť. Pokračovanie filmu môže byť podľa Vašej fantázie.

Občianstvo (citizenship)

Občianska zodpovednosť je schopnosť zúčastňovať sa na procesoch, ktoré podporujú smerovanie spoločnosti. Školy môžu pripraviť žiakov na skutočný svet, či už dnešný alebo ten v budúcnosti, môžu im poskytnúť zručnosti, ktoré im umožnia aktívne sa zúčastňovať na demokracii.

Príklady úloh:

- Budme zodpovední. Budte zodpovední. Slová, ktoré boli v médiách často spomínané. **Aký je rozdiel medzi ľuďmi, ktorí sa správajú zodpovedne a tými, ktorí sú nezodpovední?**
- Prečítajte si článok s názvom - KORONAVÍRUS. Slováci kašľú na pandémiu. FOTO ako dôkaz, už ste videli väčšiu nezodpovednosť?!: „Slováci si stále nedajú povedať! Napriek tomu, že odborníci neustále upozorňujú na to, že v týchto dňoch je potrebné ostať doma, mnohí z nás to nerešpektujú a vydávajú sa na výlety s celými rodinami, prípadne partiami kamarátov. Dosvedčujú to mnohé zábery z tohto víkendu. Ľudia nerešpektovali odporúčania, aby chránili seba aj okolie, svoje rodiny“. **Uvedte argumenty, prečo niektorí ľudia nariadenie porušili. Čo ich k tomu viedlo? Prečo bola bratislavská hrádza plná bežcov, cyklistov, v Košiciach plné parky. Odpoveď ľudí bola: „...lebo bolo pekné počasie“. Je to podľa vás dostatočné vysvetlenie? Môžeme žiakov rozdeliť do skupín, jedni budú argumentovať a obhajovať správanie ľudí na bratislavskej hradi, druhá skupina bude argumentovať proti.**
- Porovnajte aj na základe informácií o opatreniach v rôznych štátoch, ako sa ľudia správajú (USA, Spojené kráľovstvo, Švédsko). **Prečo si myslia, že nosenie rúšok obmedzuje ich slobodu?**

Sú správne pokuty za nenosenie rúšok?

Ako výsledky v jednotlivých štátoch podporili alebo vyvrátili správnosť opatrenia a porovnajte to so Slovenskom. Aktívni občania sú si vedomí svojich práv, ale aj svojich povinností. Je to vhodné zvolený problém, riešením ktorého sa žiaci, ako budúci občania, budú vedieť v budúcnosti správne rozhodnúť. K tomu potrebujú poznatky o fungovaní spoločnosti, právnom, ekonomickom a politickom systéme, ktorého sú súčasťou. Nie je to len záležitosť občianskej náuky, je to o chápaní ľudských práv, rešpektovaní názorov druhých. Je to o každom jedincovi.

- **Ako by ste článok s názvom KORONAVÍRUS... napísali vy?**
Téma: Ako sa mení správanie obyvateľstva v našom sídle, ako ľudia nakupujú, ako trávia voľný čas?
- *Ondrej Kandráč, spevák z kapely Kandráčovci pridal na svoj Facebook pesničku, ktorú nahral na mobil. Hudobný sprievod mu robili jeho deti: „Ostaňme doma, ostaňme spolu, sadnime doma k jednému stolu. Neriskuj veľa, neriskuj nič, byť spolu doma, nestojí nič“, to je hlavný odkaz pesničky. **Vytvorme text piesne a môžeme ju aj zhudobniť.***

Vyrovnanosť (composure)

Ako často ste si povedali, už chcem žiť zasa život pred pandémiou? Ale odborníci hovoria, že sa môžu takéto situácie opakovať. Jedno je to, čo chceme, druhé je to, čo si vyžaduje svet, v ktorom žijeme. Žiaci ešte

nedokážu celkom pochopiť, prečo nemôžu ísť von. Možno sa cítia byť v niečom obmedzovaní. Ak neporozumejú tejto situácii, ak nepochopia, v čom je problém, veľmi ťažko sa budú vedieť zodpovedne ovládať. Stres a úzkosť bráni vnútornej harmónii. Je dôležité, aby porozumeli, čo sa deje vo svete. Ak nepochopia, v čom je ich ohrozenie, nedokážeme u nich vzbudiť zodpovednosť, sebaovládanie a vytrvalosť.

Komunikácia (communication)

Ide o schopnosť jasne a sebedome vyjadrovať myšlienky a pocity v rôznych médiách a formách. Deti, ktoré žijú v modernej dobe, nemôžu uniknúť hypertextovému prepojeniu s ostatnými. Po celý život budú potrebovať plynulosť čítania, písania a počítania. Žiaci potrebujú mať možnosť s niekým sa porozprávať. Naučme ich, aby vedeli vyjadrovať svoje myšlienky alebo pocity. Ľudia si medzi sebou zdieľajú myšlienky slovne, obrazom, grafmi, mapami, kresbami, metaforami, číslami, hudbou.

Príklady úloh:

- *V jednom z rozhovorov pre časopis SME, infektológ Jarčuška povedal: „Ľudia však nevedia tak dobre opísať, čo im je, ako pred dvadsiatimi až tridsiatimi rokmi. Komunikujeme cez krátke správy na facebooku, nečítame knihy, preto sú opisy príznakov pacientov menej presné ako v minulosti“.*
Opíšte svoj deň, opíšte deň vo vašej obci, opíšte svoje pocity.
- *Údaje z Číny, do určitej miery potvrdzované aj aktuálnymi údajmi z európskych krajín či z USA,*

poukazujú na úzke prepojenie demografických ukazovateľov ako sú vek a pohlavie pacientov s rizikom vzniku komplikovaných priebehov ochorenia COVID-19 vyžadujúcich hospitalizáciu, umiestnenie pacienta na jednotke intenzívnej starostlivosti (JIS) či dokonca vedúcich k úmrtiu pacienta. **Vyhľadajte štatistické údaje o počte obyvateľov starších ako 65 rokov a vytvorte graf, ktorým budete informovať, ktoré štáty na svete sú najviac ohrozené.**

- Slovensko má z hľadiska demografického zloženia obyvateľstva niektoré regióny a obce, v ktorých je vyššia miera rizika vzniku možných komplikovaných priebehov ochorenia COVID-19. **Na základe mapy vytvorte prezentáciu, aké sú riziká v jednotlivých okresoch Slovenska a ako je to vo vašom okrese.**
- **Bon Jovi zložil pieseň o koronavírusu, zahrá ju na online koncerte.** V snahe získať inšpiráciu pre vzniknutú pieseň vyzval svojich fanúšikov na sociálnej sieti Instagram, aby sa s ním podelili o zážitky, ako ich ovplyvnilo šírenie koronavírusu, ako aj s tým spojené obmedzenia pohybu: „Napísal som prvý verš a refrén. Napíšte mi verš. Vyrozprávajte mi váš príbeh“, napísal Bon Jovi. **Aký príbeh by ste mu vy zaslali?**

Empatia a súcit (compassion)

Ide o schopnosť vcítiť sa do druhých a pochopiť ich správanie, porozumieť okolnostiam, prečo sa tak správajú,

prečo majú v tomto období strach, prečo reagujú negatívne. Ide aj o pomoc slabším, tým, ktorí si nevedia sami pomôcť. Súcit je empatia v praxi. V tomto období preukázali ľudia súcit s ostatnými tým, že im pomáhali nakúpiť, šili rúška a rozdávali ich. Umelci vytvárali programy online, na sídliskách spievali speváci. V tomto období sa môžu rozvíjať kompetencie, hľadať možnosti, ako pomôcť iným ľuďom, a to nielen tak, že pochopím, prečo majú strach, ale pomôžem im ten strach aj prekonať.

Príklady úloh:

*Agentúra AFP informovala o situácii v Rio de Janeiro, o oblastiach s chudobným obyvateľstvom, preplnenosťou a zlými hygienickými podmienkami ochoreniu vo favele Rocinha, čo je najväčší slum v Latinskej Amerike. V slumoch v Rio de Janeiro žije 1,5 milióna ľudí, čo predstavuje jednu štvrtinu celkovej populácie tohto mesta. Základné opatrenia v boji proti koronavírusu, akými sú umývanie rúk a sociálny odstup, tu predstavujú veľkú výzvu, keďže veľa príbytkov nemá tečúcu vodu a mnoho ľudí navyše nemá žiadne úspory. Ak by ostali doma, nemali by z čoho žiť. **Aký život čaká deti v slumoch v Rio de Janeiro? Ktoré oblasti na svete sú v podobnej situácii?***

Spolupráca (collaboration)

Ľudia sú bytosti, ktoré potrebujú mať kontakt s inými ľuďmi. V období pandémie sa ukázalo, ako ľudia trpeli, keď nemohli ísť von, na kávu, do reštaurácie. Schopnosť spolupráce s ostatnými je kľúčová do budúcnosti pre každého žiaka, ale je dôležitá aj pre

zvládanie každej situácie. Vďaka spoločnému učeniu žiaci dokážu rozvíjať sebavedomie, tvorivosť, naučia sa mnohé nové zručnosti, získajú nové vedomosti, ale uvedomia si, ako je dôležité vedieť sa správať v spoločnosti. Spoločnou aktivitou sa naučia vyriešiť problém, zdieľajú svoje nápady, nenechajú si ich pre seba, dohodnú sa na spoločnom postupe, dokážu korigovať vlastné návrhy v prospech celku.

Kritické myslenie (criticism)

Žijeme v informačnom veku. Viac než kedykoľvek predtým je dôležité, aby mladé generácie zostali skeptické, vedeli oddeliť fakt od názoru, zmyslu od nezmyslov a úprimnosti od klamstva (Robinson, 2015). Deti by sa mali naučiť, že nie všetko, o čom sa hovorí, je pravda. Práve v období pandémie je dôležité nad prečítaným textom rozmýšľať, overovať si zdroje, spracovávať ich. Rozlíšiť pravdivé veci od hoaxov. Množstvo voľne dostupných informácií spôsobí zmätok a pomýlenie v hlavách ľudí je príliš vysoké. **Kritické myslenie by malo byť integrálnou súčasťou každého vyučovacieho predmetu a kultivované aj mimo školy.**

Digitálna revolúcia je pre vzdelávanie mladých ľudí súčasného sveta obrovským prínosom. Zároveň však nikdy nebolo potrebné, aby sme dokázali oddeliť fakty od názorov, pravdu od nezmyslov a úprimnosť od klamstva.

Príklady úloh:

- *Americký prezident Donald Trump sa vyjadril, že koronavírus nevznikol prírodne, ale a bol vytvorený umelo,*

unikol z laboratória. Rozdeľte sa do skupín a každá skupina hľadajte argumenty pre a proti tomuto tvrdeniu.

- **Zaznačte si relácie, ktoré sa venovali téme pandémie. V správach sa objavilo aj veľa dezinformácií v súvislosti s novým koronavírusom.** *Najznámejším hoaxom na Instagrame bola táto informácia (19. 3.): „Obyvatelia Benátok sa tešia, pretože vo vodných kanáloch majú čistejšiu vodu. V Benátkach v súčasnosti nájdeme krištáľovo čistú vodu, ktorá prilákala mnohé živočíchy, ktoré je vo vode aj vidieť. Kanály a rovnako aj ulice sú prázdne. Na vode sa nenachádzajú člny, pretože doprava bola pozastavená. V tejto súvislosti z kanálov zmizli gondoly preplnené ľuďmi. Do Benátok sa vrátili delfíny ale aj krásne labute“. Správa sa stala úžasným hitom, preletela cez celý svet, kým sa neukázalo, že to nebola pravda a autor tejto informácie len chcel uverejniť niečo pozitívne.*

Ďalšie hoaxy

Komáre prenášajú koronavírus.

Dodnes neexistujú dôkazy, že by sa koronavírus šíril prostredníctvom komárov. COVID-19 je respiračné ochorenie a šíri sa najmä cez kvapôčky, ktoré vylučujeme, keď kýchame, kašleme alebo rozprávame.

Vírus zničí horúci kúpeľ a pitie horúcej vody.

Horúci kúpeľ nás pred koronavírusom neochráni. Teplota ľudského tela je medzi 36,5° a 37° Celzia bez ohľadu na to,

v akom horúcom kúpeli sa kúpeme a čo pijeme.

Užívanie liekov s obsahom ibuprofenu podporuje množenie koronavírusu v ľudskom organizme.

Nepravdivosť tohto tvrdenia potvrdili viaceré významné inštitúcie vrátane Európskej liekovej agentúry, Štátneho ústavu pre kontrolu liečiv či Slovenskej lekárskej komory.

Koronavírus sa prenáša pitnou vodou. Úrad verejného zdravotníctva SR informuje, že v súvislosti s koronavírusom na Slovensku netreba mať obavy z používania pitnej vody z verejných vodovodov, ani ju netreba vo zvýšenej miere dezinfikovať.

Príklady úloh:

- *Zistite ďalšie hoaxy, nepodložené tvrdenia. Zistite, čo viedlo ľudí k vytvoreniu nepravdivého tvrdenia.*
- **Súčasná pandémia sa prirovnáva k pandémii španielskej chrípky v roku 1918. Porovnajte ich a zdôvodnite, či je pravda, že sú podobné.**
- *Od 1. februára do 19. marca sa emisie oxidu uhličitého v leteckom priemysle znížili v porovnaní s rovnakým obdobím vlani o viac ako desať miliónov ton, pretože aerolinky zrušili lety. Na základe predpovede ďalšieho vývoja v leteckom priemysle zverejnenej Medzinárodným združením pre leteckú dopravu (IATA) by za celý rok emisie mohli klesnúť o 38 %, uvádza sa v správe. Komerčná letecká doprava sa na globálnych emisiách oxidu uhličitého podieľa zhruba dvomi percentami. Sú tieto údaje správne? Je možné, že za*

taký krátky čas možno pozorovať zníženie emisií vo vzduchu?

Úlohy a žiakove portfólio

Výsledky spracovania úloh je vhodné zaradiť do portfólia. V ňom si bude žiak dokumentovať svoje materiály, ktoré v priebehu mesiacov vypracoval. Pre učiteľov je dôležité, aby úlohy boli komplexné, aby v nich žiak mohol využiť svoju tvorivosť. Nie je nutné mať k nim veľa materiálov a pomoc rodičov na úlohách by mala byť len v minimálnej miere. Treba brať do úvahy, že v rodinách, kde rodičia môžu pomôcť, môžu byť výsledky iné, ako v rodinách, kde je žiak odkázaný sám na seba. Všetky materiály žiakov sú cenné. Úloha by mala byť aj dlhodobejšia, viac vo forme projektu.

Portfólio má slúžiť na prezentáciu práce žiaka. Predstavuje súbor žiackych prác zozbieraných za určité časové obdobie učenia sa žiaka. Poskytuje rôzne informácie o skúsenostiach a jeho pracovných výsledkoch. Ide o dokumentovaný súbor dôkazov o priebežnej, systematickej práci, ktorá vyžaduje najmä samostatné štúdium. Dôkazy o aktívnej práci sa stanú súčasťou osobného portfólia žiaka.

Výhoda žiackych portfólií spočíva v tom, že aj žiak, ktorý možno v prezenčnom vzdelávaní nedosahuje dobré výsledky, môže vďaka diaľkovej forme prejavíť svoje schopnosti.

Čo tvorí portfólio? Žiacke portfólio môžu tvoriť materiály dokumentujúce proces učenia sa, napr. rôzne koncepty, náčrty, námety, postrehy, záznamy,

nedokončené práce, fotografie, videá, zvukové nahrávky, riešené úlohy. Prostredníctvom sebahodnotiaceho hárku môže prebiehať sebahodnotenie. Žiak dokáže posudzovať sám seba, čo nové sa dozvedel, čo ho zaujíma, o čom by chcel vedieť ešte viac, čo ho zaujalo, aký program videl v televízii, koho názor ho zaujal, či s ním súhlasí, ako sa k téme postavili lekári, športovci, umelci, ktorý z nich žiaka zaujal a ovplyvnil. **Reflexívny denník žiaka** - záznamy o udalostiach, ktoré sa ho v tomto období dotýkajú, jeho názoroch, postojoch k problémom a témam, poznámky z prečítaných kníh, článkov z časopisov, poznámky k správam v televízii a na internete. Denníky sú prostriedkom rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiaka a zároveň i prostriedkom poznávania jeho autentickej osobnosti učiteľom.

ZÁVER

V príspevku sme uviedli niekoľko námetov, ktoré v období pandémie môžu učiteľom pomôcť. Podobných situácií môže byť aj v budúcnosti viac a treba na ne reagovať aj v školskom prostredí. Sú to výzvy súčasného sveta, na ktoré by aj vzdelávanie malo reflektovať. V každej novej situácii je dôležité komunikovať so žiakmi, ukázať im ako možno riešiť problémy, aby žiaci videli, že vzdelávanie je prepojené so životom, pomáha im zvládať situácie aj v bežnom živote a pripravuje ich aj na riešenie výziev v budúcnosti.

LITERATÚRA:

SHLEICHER, A. 2020. *How can teachers and school systems respond to the COVID-19 pandemic? Some lessons from TALIS*. Dostupné

na internete: <https://www.oecd-forum.org/users/50583-andreas-schleicher/posts/63740-how-can-teachers-and-school-systems-respond-to-the-covid-19-pandemic-some-lessons-from-talis>.

WELLER, CH. 2015. *8 things all great students have in common*. Dostupné na:

<https://www.businessinsider.com/great-at-schools-share-these-8-qualities-2015-8e>

ROBINSON, K., ARONICA A. 2016. *Creative Schools Revolutionizing Education from the Ground Up*. Penguin Books

IOANNIS, J. 2020. *A fiasco in the making? As the coronavirus pandemic takes hold, we are making decisions without reliable data*.

ROBINSON K. ARONICA A 2013. *Ve svém živlu*. Bizbooks. 296 s.

CSZIKSZENMIHÁLYI M. 2015. *Flow*. Citadela. 384 s.

BAŠNÁKOVÁ, J., ČAVOJOVÁ, A. & A. OPÁLKOVÁ. *Prečo potrebujeme vedu. Slovenská akadémia vied. Otvorená akadémia*. Dostupné na: https://www.otvorenaakademia.sav.sk/wp-content/uploads/brozura_Otvorena_akademia.pdf.

HUCÁKOVÁ, M. 2020. *Pandémia koronavírusu pozitívne zmenila vnímanie vedy v spoločnosti, vyplýva to z prieskumu SAV*. Dostupné na: <https://www.webnoviny.sk/pandemia-koronavirusu-pozitivne-zmenila-vnimanie-vedy-v-spolocnosti-vplyva-to-z-prieskumu-sav/>.

ODPORÚČANIE RADY z 22. mája 2018 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie. In: Úradný vestník Európskej únie C189/1.